

КУЛІ ПЕРІОДУ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ 1853-1856 рр. В ФОНДОВІЙ КОЛЕКЦІЇ НІАМ «КИЇВСЬКА ФОРТЕЦЯ»

Дацюк О.А.

В фондах Національного історико-архітектурного музею «Київська фортеця» зберігаються кулі, що належать до так званого типу «Мінье». Актуальність даної статті полягає в тому, щоб показати широкому загалу еволюцію куль до нарізної зброї. Оскільки саме ці кулі стали наступним етапом в розвитку вогнепальної зброї, які дозволили прискорити заряджання зброї та значно збільшити точність та дальність стрільби.

До середини ХІХ століття штуцерами озброювали лише окремих солдатів, заряджання відбувалось протягом 1-2 хвилин, кругла куля забивалася в ствол молотком за допомогою шомпола. Тож після того, як в 1849 році Клод Мінье запропонував кулю так званого розширювального типу, яка настільки спростила заряджання нарізної рушниці, що нею незабаром озброїли всю європейську піхоту. Новаторством стала конічна виїмка в основі кулі, в яку вставлялась конічна залізна чашечка, що не доходила до дна виїмки. При пострілі чашечка, яка значно легша кулі, отримувала більше прискорення і доходила до дна виїмки, розширюючи кулю і вганяючи її в нарізи. Надалі відбувалось вдосконалення кулі, першим була відмова від конічної чашечки (складної і дорогої у виробництві). Шляхом експериментів стало зрозуміло, що порохові гази без чашки можуть самостійно розширяти свинець, завдяки еластичності цього металу, тому обідок зробили тоншим і просто утворили всередині кулі конус.

Гвинтівка з кулею, що розширюється, була безперечно найкращою зброєю з усіх рушниць, що були у використанні того часу. Саме тому вона мала величезний успіх і поширення в самих різних військових частинах та країнах, з подальшими численними спробами вдосконалити форму кулі або нарізи.

Далі в статті будуть описані кулі цього типу, що перебувають у фондах НІАМ «Київська фортеця».

Французька республіка. Кулі Мінье (14 одиниць) до нарізної ру-

шниці гвардії (рис. 1). Довжина – 22,4 мм, діаметр – 17,4 мм, маса кулі – 36,0 г, маса порохового заряду – 4,5 г, початкова швидкість ~ 460 м/с. Кулі штамповані зі свинцю. Передані головним зберігачем фондів Музею Блюміною Л.Г.

Рис. 2. Кулі Нейслера

Також в цих країнах були на озброєнні кулі Тамізьє (24 одиниці) до штуцера Тувена зразка 1846 року (рис. 3). Довжина – 28,2 мм, діаметр – 17,25 мм, маса – 47,7 г, початкова швидкість ~330 м/с. Кулі штампована зі свинцю.

У Великій Британії на озброєнні були кулі Мінье до піхотної ударної нарізної рушниці зразка 1851 року (3 одиниці). Вони мають циліндричну форму, витягнуту до верху, без смуг, на дні конічне заглиблення.

На донній частині куль проглядають клейма у вигляді стріли (British Broad Arrow), що означає власність Британської імперії. Довжина – 25,5 мм, діаметр – 17,6 мм, вага – 45,2 г, маса пороху – 4,5 г, початкова швидкість – 330 м/с. Передані головним зберігачем фондів Музею Блюміною Л.Г. З ідентичними характеристиками 29 куль було передано колекціонером Камінським С.А.

До семилінійних нарізних драгунських та піхотних гвинтівок зразку 1854 р. англійці використовували кулі Мінье з трьома смугами по діаметру, у фондах їх зберігається 3 одиниці. Мають таку саму форму як і попередні, довжина 27,9 мм, діаметр – 17,4 мм, маса без чашечки – 43,7 г, маса пороху – 5,23 г.

Рис. 4. Кулі Притчета

В королівстві Сардинії та у Французькій республіці набули поширення кулі Нейслера 1854 року (8 одиниць). Вони мають напівкруглу сферичну форму, з заглибленням в основі (рис. 2). Кулі Нейслера використовували до піхотних ударних рушниць.

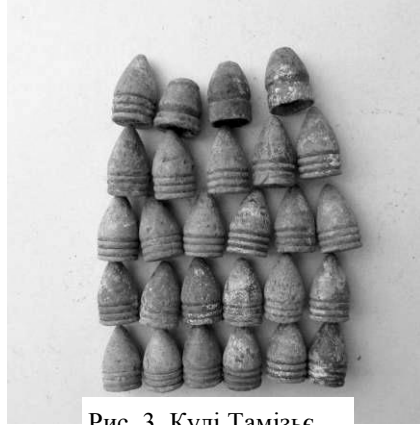

Рис. 3. Кулі Тамізьє

Також у армії Великої Британії використовували кулі Притчета (20 одиниць) до 5,77 лінійної піхотної ударної рушниці Енфільда зразку 1853 року (рис. 4). Мають циліндрично-овальну форму, на дні

куль заглиблення. Довжина – 25,2 мм, діаметр – 14,5 мм, маса – 34,4 г, маса пороху 4 г, початкова швидкість 360 м/с. Передані головним зберігачем фондів Музею Блюміною Л.Г.

Перше бойове застосування кулі Міньє отримали під час Кримської війни 1853-1856 рр. Англо-французькі війська завдяки застосуванню кулі Міньє та капсульної гвинтівки могли вести ефективний вогонь на дистанції вчетверо більшій, ніж російські війська, озброєні гладкоствольними рушницями з круглими свинцевими кулями. Існує думка, що однією з причин поразки Росії в Кримській війні було те, що армія не була озброєна в масовому порядку зразками сучасної зброї.

Таким чином, в Російській імперії нарізна куля з'явилась пізніше ніж в інших країнах, її прийняли на озброєння до семилінійної нарізної рушниці, у фондах Музею до цієї гвинтівки зберігається 3 таких кулі.

Рис. 5. Куля Міньє до 6-лінійної нарізної гвинтівки

Довжина куль – 22,4, діаметр – 17,4 мм, маса – 36,0 г, маса порохового заряду – 4,5 г, початкова швидкість кулі ~ 460 м/с. З переходом на шестилінійну рушницю в II половині XIX ст. боєприпас залишили той самий – кулю Міньє (1 одиниця) циліндричної форми витягнута до верху, на дні – заглиблення (рис. 5). Різниця від попередньої лише в тому, що на її стінках її нарізки. Ця куля була знайдена на Лисоциректором Музею Новіковою-Вигран О.С.

Література

1. Зброя. "Кулі періоду Кримської війни 1853-1856 рр." [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <http://kyiv-fort.dcvisu.com/documents/view/9/page:6>.

2. Энгельс Ф. История винтовки [Електронний ресурс] / Ф. Энгельс – Режим доступу до ресурсу: <http://lugovoy-k.narod.ru/marx/15/036.htm>.

3. Жук А. Б. Стрелковое оружие. Революеры, пистолеты, винтовки, пистолеты-пулеметы, автоматы / А. Б. Жук. – Москва: Воениздат, 1992. – 735 с.

4. Федоров В. Г. Эволюция стрелкового оружия. Ч. 2. Развитие ручного огнестрельного оружия от заряжения с дула и кремневого замка до магазинных винтовок / В. Г. Федоров. – Москва: Гос. военное издательство, 1938. – 200 с.